

FATHILMA

RAPPORTEN

Hallå!! *Tjejer som är*
NYA i SVERIGE
har också **RÄTTIGHETER**

Rädda Barnens Ungdomsförbund

Rädda Barnens Ungdomsförbund är ett queerfeministiskt och antirasistiskt förbund av barn och unga för barn, med verksamhet som bygger på frivilligt engagemang. Hos oss kan alla upp till 25 år vara medlemmar. Vi är ett religiöst och partipolitiskt obundet förbund, som kämpar för att ge barn makt och för att Barnkonventionen, FN:s konvention om barnets rättigheter, ska efterlevas och respekteras.

Bli medlem här i RBUF
- det kostar inget!

rbuf.se

fathima.rbuf.se

rbuf@rbuf.se

Projektledning - Anna Luna Hedin

Intervjuer - Charlotta Andersson

Skribenter - Charlotta Andersson, Anna-Luna Hedin och Hanna Bergman

Referensläsare - Ramina Izadpanahi, Sarah Ehsan Mohamad Ismail, Shahad Al-farttoosi, Ruwayda Shirwa, Jehan Omar Mossa, Afrah Siddiqui, Hamida Tawasuli, Warda Abdalla, Åsa Göransson och Dejan Bojanic

Formgivare - Filippa Lind

Illustratör - Lina Forsgren

Rädda Barnens
Ungdomsförbund

Rädda Barnen

MED
STÖD
FRÅN

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

Innehållsförteckning

Hallå från RBUF!.....	1
Det här är Fathima-rapporten.....	3
Bakgrund.....	4
Fathima-projektet.....	4
Varför Fathima-rapporten?.....	4
Så har vi samlat in kunskap till Fathima-rapporten.....	5
Intervjuer.....	5
Kartläggning i Fathima-grupperna.....	5
Rapportens syfte och innehåll.....	6
Verkligheten för tjejer med erfarenhet av flykt - hur är det med våra rättigheter?.....	7
Hallå! Vi har rätt till jämlik behandling.....	7
"Va fan gör jag här" - Rasism och minoritetsstress i samhället.....	8
Rasism och utanförskap i skolan.....	9
Hallå! Vi har rätt till liv och utveckling.....	11
Svårt att vara ny i Sverige.....	12
En ständig oro för att bli "utkastad".....	13
Orättvisor och otrygghet i skolan.....	14
Om inte nån visar dig går det inte att veta - Hinder för en meningsfull fritid.....	15
Hallå! Vi har rätt till inflytande och delaktighet.....	17
"Jag kan inte påverka hemma" - Om inflytande i hemmet.....	18
I skolan blir det alltid som vuxna vill.....	19
"Jag har blivit likgiltig när det kommer till politik" - Lyssnar de som bestämmer?.....	19
Vad som hjälper - Våra erfarenheter och förslag.....	21
Ett bra mottagande - Vikten av stöd i början.....	22
Trygga mötesplatser och tillgängliga fritidsaktiviteter.....	22
Att känna sig sedd i skolan.....	24
Strategier för motstånd - Att själva kräva sina och andras rättigheter.....	25
Vi kräver!.....	27
REGERINGEN/KOMMUN.....	27
FÖRENINGAR OCH ORGANISATIONER.....	28
SKOLAN.....	28
Referenser.....	29

Hallå från RBUF!

Rädda Barnens
Ungdomsförbund

Rädda Barnens Ungdomsförbund (RBUF) har alltid stått upp för barn på flykt och barn som kommer till Sverige från andra länder. Under 2015-2016 drev vi kampanjen "Rädda Barnen från deportationen" för att arbeta emot den hårdare asyllagstiftning som låg uppe på förslag. Trots våra och andra aktörers försök att stoppa lagförslaget så gick det igenom, och sedan dess har vi sett hur klimatet har blivit hårdare kring rätten till asyl - också barns rätt till asyl, och barns rätt till ett tryggt mottagande. Både partier, organisationer och vanliga människor har backat i frågan. Det tänker vi i RBUF inte göra. Samtidigt ser vi hur tjejer som har flytt till Sverige utsätts för olika sorters förtryck och svårigheter, bland annat olika former av rasism, där islamofobi är särskilt vanligt. Det här är grova kränkningar av barns rättigheter som vi i RBUF inte tycker lyfts tillräckligt tydligt idag. Det vill vi göra genom den här rapporten, och vi vill att ni ska lyssna på dem som berörs.

Fathima-rapporten bygger på vittnesmål från personer som på olika sätt deltar i Fathima-projektet. Med andra ord handlar den om tjejer med erfarenhet av flykt eller av att vara ny i Sverige. Tjejer med erfarenhet av flykt är inte maktlösa eller offer, men de ges sällan en röst. Fathimas målgrupp befinner sig i en särskild position: tjejer, som rasifieras som icke-vita, ofta med mindre socialt, språkligt och ekonomiskt kapital. I den här rapporten vill vi synliggöra hur dessa lager av förtryck och exkludering påverkar dem, samtidigt som berättelserna som framkommer visar på hur tjejerna utmanar, gör motstånd och skapar motstrategier. Genom Fathima-rapporten kan vi lyssna på mångfalden av röster hos tjejer med erfarenhet av flykt - inte för att tycka synd om någon, utan för att förstå hur vi tillsammans kan skapa ett bättre samhälle där vi inkluderar tjejer som är nya i Sverige. Som deltagare i Fathima har sagt: **Vi vill inte ha din medkänsla, vi vill ha våra rättigheter!**

*Warda Abdalla,
Förbundsordförande
Rädda Barnens Ungdomsförbund*

Det här är *Fathima-rapporten*

Tjejer med erfarenhet av flykt upplever oro och stress i en överväldigande omfattning - och lämnas ensamma att hantera den. På gatan, i skolan och i det politiska klimatet möts vi av rasism och särbehandling. Det skapar känslor av utanförskap och en ständig rädsla för att göra fel. På bussen får vi stå ut med rasistiska kommentarer, i skolan finns det lärare som har fördomar om oss, och på fritiden är det svårt att hitta trygga platser att träffa nya vänner på. **Hallå! Har ni glömt artikel 2 i Barnkonventionen? Vi har rätt till jämlik behandling.**

Vi upplever otrygga och utdragna asylprocesser och hinder för att kunna förverkliga våra mål och drömmar. Varför måste vi flytta runt så mycket, varför behöver vi oroa oss för ekonomin, varför behöver vi ta så stort ansvar för att tolka och ha kontakt med myndigheter? Varför finns det så dålig information och så lite stöd riktat till barn som kommer nya till Sverige om deras rättigheter och möjligheter, både i skolan och på fritiden? **Hallå! Har ni glömt artikel 6 i Barnkonventionen? Vi har rätt till liv och utveckling.**

Hemma känner vi att vi har begränsat inflytande över vår egen tid. I skolan blir vi ibland tillfrågade om vår åsikt, men vi känner inte att ni lyssnar eller agerar på vad vi säger. Samma sak gäller i samhället, där det är ännu svårare att veta hur man ska påverka. Pressen och kraven från både skola och myndigheter är hög och skapar en känsla av maktlöshet i vardagen. **Hallå! Har ni glömt artikel 12 i Barnkonventionen? Vi har rätt till inflytande och delaktighet.**

Utan de här rättigheterna går det inte ens att tala om att kunna förverkliga en av de viktigaste principerna i Barnkonventionen - principen om barnets bästa.

Har du svårt att tro att det kan vara så här? Vi har alla upplevt samma saker, oavsett om vi kom hit 2009, 2016 eller 2022. Det är dags för förändring på riktigt! Vi vill inte att de tjejer som precis kommit hit eller som kommer i framtiden ska behöva uppleva det här. Alla behöver göra mer - skolan, kommunen, civilsamhället - så att vi inte sviker tjejer som kommer hit. Som tur är har vi också massor med idéer och förslag på förbättring gällande mottagande, skolan, mötesplatser/fritidsaktiviteter, samt inflytande och delaktighet. Våra röster, erfarenheter och förslag finns samlade här i Fathima-rapporten. Vågar du lyssna? Vi vill att just du läser den för att kunna ta bättre beslut kring och skapa bättre verksamheter för tjejer med erfarenhet av att vara nya i Sverige. **Du är viktig!**

Bakgrund

FATHIMA-PROJEKTET

Fathima-rapporten är en del av Fathima-projektet som drivs i Skåne av Rädda Barnens Ungdomsförbund, i samarbete med Rädda Barnen och Ensamkommandes Förbund. Fathima är samtalsgrupper på lätt svenska för tjejer och icke-binära som flytt till eller kommit nya till Sverige. Deltagarna är i tonåren och kan ha kommit till Sverige ensamma eller med sin familj, både i närtid eller tidigare i livet. Grupperna leds av samtalsledare som är unga kvinnor mellan 18-30 år och som också har erfarenhet av flykt eller av att vara ny i Sverige.

I Fathima pratar vi om viktiga ämnen, delar erfarenheter, gör aktiviteter ihop och träffar nya kompisar. Ämnen som tas upp i grupperna är till exempel barns rättigheter, antirasism, feminism, sex, självkänsla, hälsa, kärlek, sociala medier och aktivism. Målet med Fathima-grupperna är att stärka unga tjejer med erfarenhet av flykt, skapa nya nätverk och öppna dörrar till samhällsengagemang.

Den här rapporten fokuserar på en grupp som vi kallar för "tjejer med erfarenhet av flykt", det vill säga barn och unga vuxna mellan 12-25 år som identifierar sig som tjejer och som själva flytt till Sverige som barn, eller kommit via anknytning som barn. Att ha flytt till Sverige som barn innebär att du kom mellan att du var 0-17 år. Att ha erfarenhet av flykt innebär att du kommit till Sverige för att fly undan krig, konflikter eller andra svåra förhållanden. Vissa kan ha kommit ensamma, andra i sällskap av sin familj eller vårdnadshavare. I gruppen finns de som fortfarande befinner sig i asylprocessen, de med tillfälliga eller permanenta uppehållstillstånd, och de som är svenska medborgare.

VARFÖR FATHIMA-RAPPORTEN?

Det har redan skrivits en del rapporter om barn och unga med erfarenhet av flykt eller migration och deras erfarenheter och situation i Sverige*. I dem kan vi se att barn med erfarenhet av flykt möter specifika utmaningar och har särskilda erfarenheter i Sverige. Tidigare rapporter har bland annat belyst problem som rasism, mental ohälsa, olika former av otrygghet, brist på kunskap om rättigheter och inflytande. Vi i RBUF saknar dock rapporter som fokuserar specifikt på tjejer, det vill säga barn upp till 18 år som identifierar sig som tjejer. Det finns ett behov av djupare kunskap och förståelse för tjejer som är nya i Sverige och de specifika erfarenheter, situationer och rättighetskränkningar som de upplever, samt att tjejerna själva är involverade i framtagandet av den kunskapen.

* Några exempel är Barnombudsmannen (2017a, 2017b, 2017c), Socialstyrelsen (2017), Rädda Barnen (2017, 2022), BRIS (2017, 2018, 2023), Folkhälsomyndigheten (2019), Ensamkommandes Förbund (2019), Tamam (2020), och Kvinna till Kvinna (2020).

Så har vi samlat in kunskap till *Fathima-rapporten**

INTERVJUER

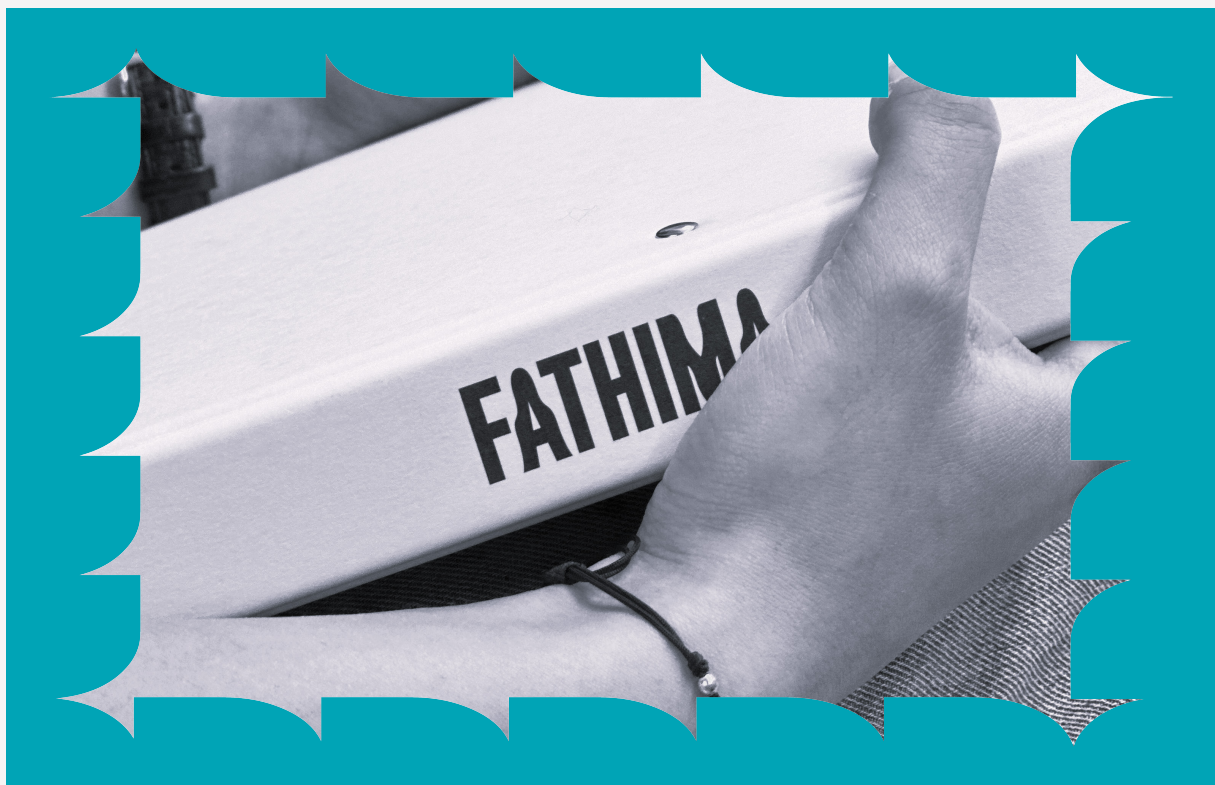
För att skapa Fathima-rapporten har vi genomfört semistrukturerade intervjuer, både individuellt och i grupp, tillsammans med tidigare deltagare och ledare i Fathima-grupper. Samtliga intervjudeltagare har kommit till Sverige som barn, vilket gör att de har viktiga kunskaper och erfarenheter i förhållande till rapportens fokus. Intervjuerna genomfördes i Malmö, Eslöv, Hässleholm, Lund och Helsingborg. Alla som intervjuats har själva fått välja vilka alias de vill ha i rapportens löpande text.

ANTAL SOM INTERVJUADES:

21 deltagare, 12-18 år
20 samtalsledare, 17-27 år

KARTLÄGGNING I FATHIMA-GRUPPERNA

Som komplement till de kvalitativa intervjuerna genomförde vi en kvantitativ övning i ett antal av Fathima-grupperna för att mäta deltagarnas upplevelser och åsikter kring rätten till jämlik behandling, rätten till liv och utveckling, samt rätten till inflytande och delaktighet. Vi genomförde övningen i åtta Fathima-grupper, där sammanlagt 45 personer från målgruppen deltog.

Rapportens syfte och innehåll

Syftet med den här rapporten är att skapa djupare förståelse för hur tjejer med erfarenhet av flykt upplever sin situation i Sverige. Fokus är att visa vilka orättvisor och rättighetskränkningar som de utsätts för, särskilt i relation till rätten till trygghet, utveckling och deltagande, men också att ställa krav och komma med förslag på hur deras rättigheter kan stärkas. Detta sker från ett barnrättsperspektiv* och ett intersektionellt perspektiv.** Rapporten bygger på tjejernas egna röster och kopplar också ihop deras erfarenheter med tidigare rapporter från andra organisationer och myndigheter, samt med FN:s barnrättskommittés kommentarer och rekommendationer. Rapporten är uppbyggd efter de fyra grundprinciperna i Barnkonventionen: Rätten till jämlik behandling (artikel 2), rätten till liv och utveckling (artikel 6), samt rätten till inflytande och delaktighet (artikel 12). Varje avsnitt behandlar tjejernas upplevelser och erfarenheter i relation till dessa. Principen om barns bästa (artikel 3) genomsyrar hela analysen. I de sista avsnitten tar vi upp tjejernas egna motståndsstrategier, idéer och krav på vad som kan hjälpa för att skydda, uppfylla och främja deras rättigheter bättre.

Barns mänskliga rättigheter regleras i största grad av Förenta nationernas [FN] konvention om barnets rättigheter, **Barnkonventionen**. Barnkonventionen säger att barn har särskilda rättigheter och att dessa rättigheter är statens ansvar. Sverige gjorde Barnkonventionen till lag 2020. FN menar att det finns fyra artiklar som är viktiga för hur man ser på hela konventionen, och dessa kallas därför för **de fyra grundprinciperna**:

- **Artikel 2** handlar om att rättigheterna gäller för alla barn. Alla barn är lika mycket värda. Inga barn får bli diskriminerade. Barnkonventionen gäller för alla barn som är i ett land som har lovat att följa den.
- **Artikel 3** är om barnets bästa. Politiker, myndigheter och domstolar ska alltid tänka på vad som är bäst för barn när de bestämmer om sådant som handlar om barn.
- **Artikel 6** handlar om barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Det handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om barnets andliga, moraliska, psykiska och sociala utveckling.
- **Artikel 12** är barnets rätt att säga sina åsikter och att vuxna ska lyssna på dem i alla frågor som handlar om barnet.

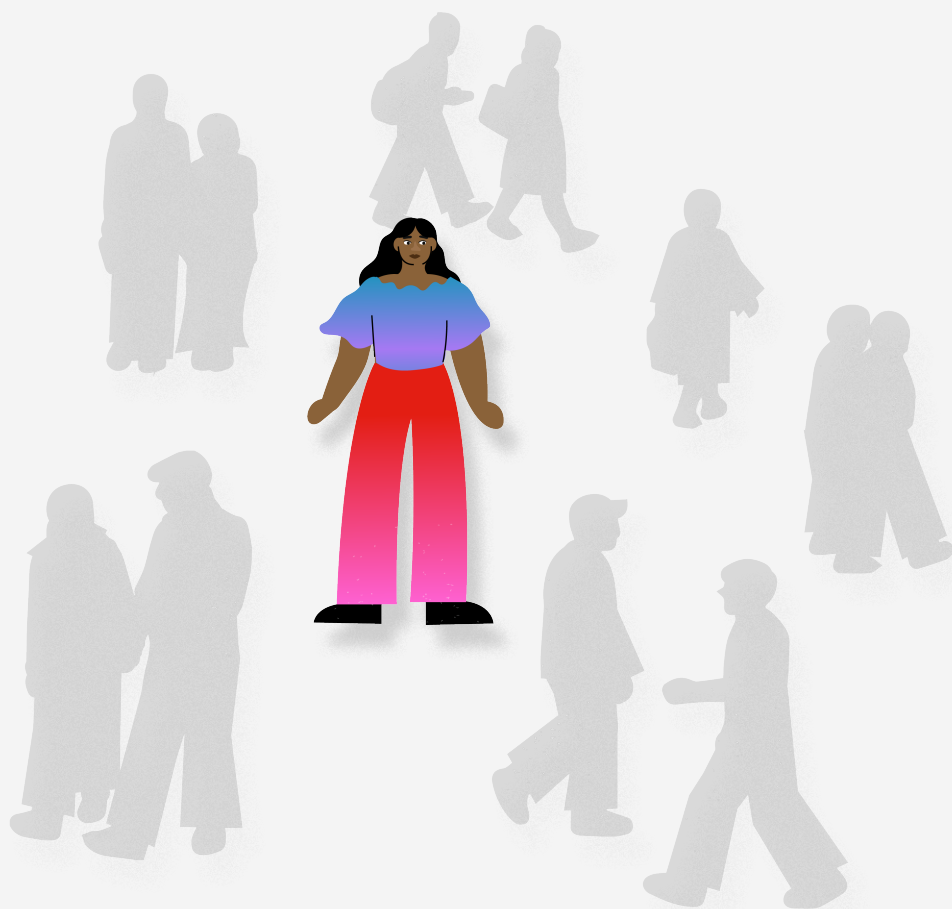
FN:s kommitté för barnets rättigheter, **Barnrättskommittén**, övervakar att de stater som har ratificerat* Barnkonventionen skyddar, respekterar och främjar de rättigheter som finns i konventionen. Barnrättskommittén granskar regelbundet länder och ger kritik, förslag och rekommendationer. Barnrättskommittén anses vara de främsta experterna på barns rättigheter.

* Ratificerat: att ha bundit sig till en internationell överenskommelse.

* Ett barnrättsperspektiv innebär att barnets mänskliga rättigheter ska respekteras och tas hänsyn till i alla frågor och beslut som rör barn. Barnrättsperspektivet innebär också att varje barn erkänns, respekteras och skyddas som rättighetsbärare med en individuell personlighet, egna behov och intressen, samt att barn är kompetenta individer som själva kan avgöra hur deras rättigheter ska uppfyllas.

** Ett intersektionellt perspektiv innebär att se hur olika maktordningar och orättvisor samspelar och påverkar varandra. Vi använder detta perspektiv för att förstå hur barns erfarenheter och levnadsvillkor ser olika ut. Till exempel om vi pratar om tjejer så kan gruppen tjejer dela massa erfarenheter av att vara just tjej, men det betyder inte att alla tjejer har samma erfarenheter eller behandlas lika.

Verkligheten för tjejer med erfarenhet av flykt - hur är det med **våra rättigheter?**

Hallå! Vi har rätt till jämlik behandling.

Enligt Barnkonventionen har alla barn samma rättigheter och lika värde, och inget barn får diskrimineras. Tyvärr visar både vår intervjustudie och annan forskning att vem du är eller var du kommer ifrån starkt påverkar om du som barn får den här rättigheten uppfylld eller inte. Folkhälsomyndigheten (2019) har till exempel visat att vart femte barn har känt sig illa behandlat på grund av sin bakgrund. En liknande bild framkommer i Rädda Barnens undersökning Ung röst från 2022, där vart fjärde barn med utländsk bakgrund svarade att de behandlats illa på grund av sin religion, hudfärg, kultur, eller var man själv eller familjen kommer ifrån. Att uppleva rasism är nära relaterat till känslor av utanförskap - att känna sig utanför eller annorlunda på grund av sitt språk, religion, kultur, hudfärg, utseende eller annat. Nästan alla tjejer vi intervjuade berättade att de har blivit utsatta för rasism eller upplevt utanförskap på många platser: under fritidsaktiviteter, på gatan och i butiker, men även i skolan.

"VAFAN GÖR JAG HÄR?" - RASISM OCH MINORITETSSTRESS I SAMHÄLLET

Jag har alltid min väska bredvid mig och tar två platser på bussen för jag har sett många svenskar som bara skäller på folk som är invandrare. Jag är rädd för att jag sett sånt många gånger. Men det finns folk som är jättebra som pratar jättebra och trevligt. Men man vet aldrig vem man kommer att stöta på. Så den konstanta saken att vad om jag blir utskäld av någon främling bara för att jag inte är svensk.

De intervjuade känner av en negativ attityd mot invandring och flyktingar i sitt vardagliga liv. Enligt tjejerna blir man särskilt utsatt ute i allmänheten om man bor i en liten stad, och/eller har hijab. Det handlar dels om att personer ifrågasätter valet att ha slöja, eller säger åt en att ta av den. Palwasha är en av flera som dessutom upplever mycket fördomar om varför man har hijab på sig:

Även min familj och min mamma till exempel som har sjal blev kallad för saker... Min kompis mamma tog av sig sjalen för att hon inte blev bemött bra så hon bara: okej, nu måste jag ta bort min sjal så att de ska kunna acceptera mig.

Flera av tjejerna har blivit utsatta av personer som skäller ut dem eller skriker på dem när de pratar i telefon eller med vänner på sitt hemspråk. Händelser som dessa gör att tjejerna upplever att de är i en slags beredskaps- eller försvarsställning när de rör sig ute i samhället. Till slut blir rasismen en del av ens vardag, vilket bland annat Fatima och Anna vittnar om:

RBUF: Ni pratar om det nu, så är det ofta att ni känner att ni blir annorlunda eller orättvist behandlade?

Fatima: Ja, det blir man ständigt, i vilket sammanhang som helst.

Anna: Ja. Det är mycket saker som händer, som man inte tänker på. När du är här länge, det blir vanligt för en, men det borde inte vara det.

Fatima: Ja, det blir som en vana.

Några av tjejerna berättar att de slutade på sina fritidsaktiviteter på grund av rasism samt känslan av utanförskap de upplevde, till exempel Aminah: "Det var snack om att jag hade hår på kroppen, vi såg olika ut, att jag var mörkare i hudfärg, så jag vågade inte duscha framför dom."

Att känna sig osäker, otrygg och utanför på olika platser i samhället på grund av ens identitet är en gemensam nämnare i många av tjejernas berättelser. Anna uppfattar det som att folk i Sverige tänker "[d]u är här men du är inte en av oss.", och Nila beskriver det som att "[d]et kändes som ingen vill ha mig här i Sverige." Livia vittnar om känslor av utanförskap: "I början var det jättejobbigt men sen blev det bättre och bättre. Med språket, skolan, när man gick på gatan så känner man att alla stirrar och man tänker 'va fan gör jag här'. Man känner sig utifrån men sen blev det bättre."

Det som tjejerna ger uttryck för kan kallas minoritetsstress*. Minoritetsstress skapar dels en känsla av utanförskap men också en rädsla för att göra fel. Många av tjejerna upplever att när du är ny i Sverige och avviker från vithetsnormen**, till exempel om du är icke-vit eller muslim, så har omvärlden ögonen på dig och bedömer dig ute i det offentliga. Det skapar stress, osäkerhet och rädsla hos tjejerna. Baran berättar att "[j]ag var också väldigt rädd att göra något fel i samhället, på ICA till exempel, på en affär. Att jag inte känner till samhället, hur det fungerar." Känslan av att hela tiden bli bedömd leder också till att många tjejer upplever att de ständigt måste bevisa att de förtjänar att vara i Sverige. Aminah beskriver minoritetsstressen som en känsla av att alltid behöva vara duktig och representera en hel grupp:

Och i vissa områden, till exempel Limhamn, och vi är en grupp invandrartjejer, då försöker vi att inte prata för högt på gatorna, och inte sticka ut, så de inte får fel bild av oss. Det är bara sådana grejer. Jag försöker alltid tänka att jag ska vara den bästa formen av blatte jag kan vara. Så att jag är en stolthet för mitt folk istället för någon att skämmas över. Betala bussbiljett, det är självklara grejer men man tänker extra på det för att man inte ska vara den som är den.

* Minoritetsstress: bottnar i att många som bryter mot normer - det vill säga de osynliga reglerna i samhället som exempelvis säger vad man ska göra och inte göra, eller vad som är normalt - tidigare har upplevt kränkningar, hot och negativ särbehandling. Om man inte har egen erfarenhet av det så har man hört historier om andra som tillhör samma minoritetsgrupp som en själv som här råkat illa ut. Dessa upplevelser kan bidra till en ökad stressnivå hos personer som tillhör en minoritetsgrupp.

** Vithetsnormen: är en rasistisk norm i samhället som innebär att vita personer har fördelar socialt, ekonomiskt och politiskt. Vithetsnormen är så utbredd att vit inte ses som en hudfärg, utan som det normala eller helt enkelt som "hudfärgad".

"Alla pratar om rasism men ingen bryr sig"

- Anna, 17 år

Det finns en liknande känsla hos många av de intervjuade att man som person med erfarenhet av flykt i Sverige behöver uppföra sig extra bra och aldrig ta ett snedsteg, för att inte ge någon annan en chans att få mer fördomar. På det viset blir det att man som person inte bara representerar sig själv utan alla som blir rasifierade* som icke-vita.

Närvaron av rasistiska föreställningar och fördomar har skapat en stark känsla av utanförskap hos många. Anna berättar att “[s]å länge du inte ser ut som du är född här...då är du inte svensk medborgare, du är bara invandrare.” Många känner sig trots det hemma i Sverige och identifierar sig som svenskar, men känslor av förvirring och “mellanförskap” skapas när omvärlden inte accepterar dem som det. Nadia menar till exempel att svenskheten är villkorad, och att man måste assimileras, det vill säga helt överge sin familjs kultur, för att räknas som svensk. Sophia berättar om känslan av att inte höra hemma helt i någon kultur och befinna sig mellan identiteter:

Ibland känner jag att jag är svensk, för jag kom som barn och jag har formats mycket här. Kanske jag är från Afghanistan men i min tanke är jag inte det. Men samhället påminner mig mycket att jag är från Afghanistan, jag är inte svensk.

Flera av de intervjuade menar att det inte finns något riktigt utrymme att prata om rasism i Sverige. Antingen för att ingen bryr sig eller för att när man tar upp rasism som sker blir svaret ofta att man ska vara tacksam för att man bor i Sverige. Det finns upplevelser om att man blir tystad när man pratar om sina egna erfarenheter av rasism. Samtidigt ser tjejerna att politiker inte erkänner eller tar på allvar att det finns strukturell rasism**. I likhet med det här beskriver nästan hälften av de unga som svarade på RBUF:s enkät om islamofobi*** (2023) att det inte finns utrymme på lektionstid att tala om olika typer av rasism, såsom islamofobi.

* Rasifiering: när en person eller grupp tillskrivs egenskaper och beteenden utifrån föreställningar om hudfärg, etnicitet, religion, språk och/eller nationalitet.

** Strukturell rasism: rasism på en samhällelig nivå som finns i samhällets fundamentala strukturer, som arbetsmarknaden, utbildningsväsendet och rättssystemet.

*** Islamofobi: fördomar om och hat och fientlighet mot islam och muslimer. En form av rasism.

RASISM OCH UTANFÖRSKAP I SKOLAN

Både Barnombudsmannens* (2021) kartläggning om rasism, Rädda Barnens rapport “Vuxna vad gör dom?” (2021) och Bris rapport om barn som flytt (2018) konstaterar att skolan är en plats där mycket rasism uttrycks och drabbar barn, och att rasismen även blivit normaliserad i skolan. Det höll också tjejerna som var med i vår kartläggning med om. Där svarade mer än hälften att de tyckte att rasism är ett stort problem i skolan. I likhet med svaren i kartläggningen så vittnar i stort sett alla tjejerna vi intervjuade om att ha blivit utsatta för rasism i skolan, av andra elever men även av lärare. Tjejerna berättar att det är vanligt med rasistiska kommentarer från andra elever och att många lärare inte säger ifrån när det händer. Nästan alla de äldre tjejerna vi intervjuade säger dessutom att de upplevt rasism i skolan som barn utan att då kunna sätta ord på sina upplevelser. Att det handlade om rasism blev tydligt senare i livet.

De intervjuade tjejerna med hijab berättar att de fått frågor från lärarna om när de ska ta av sin hijab, om det inte är för varmt att ha den på sig, eller om ens föräldrar har tvingat dem att ha den. Vissa lärare har till och med uppmanat tjejerna att ta av sig hijaben. Att islamofobi är vanligt i skolan, och att tjejer känner sig mer utsatta än killar för denna typ av rasism, var också tydligt i RBUF:s (2023) enkät om upplevelser av islamofobi, där endast 4 av 10 muslimska flickor svarade att de ofta eller alltid känner sig trygga i skolan som muslimer.

* Barnombudsmannen: en statlig myndighet med uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter utifrån Barnkonventionen.

“Ibland när killarna säger rasistiska kommentarer så skrattar lärarna med”

- Diana, 13 år

Tjejerna vittnar också om annan ojämlik behandling i skolan beroende på ens bakgrund. Flera upplever en favorisering av de etniskt svenska eleverna gentemot hur lärarna behandlar eleverna med erfarenhet av migration. Några anser till exempel att de fått lägre betyg än nivån de egentligen var på, baserat på deras bakgrund. Aminah berättar: "I åttan fick jag B i svenska. När jag frågade läraren: 'vad är det jag saknar, hur ska jag få ett A?' så sa hon 'du ligger på A-nivå men jag kan inte ge dig A när svenskarna i klassen har fått under betyget A.'" Det har även förekommit att lärare rakt ut säger till eleverna att de inte kommer klara av att läsa ett teoretiskt program på gymnasiet. Det hände Noor:

Och det är också konstigt att när de ser någon som vill gå in på något högskoleförberedande program, säger de "nej du kommer inte klara dig, det är för svårt". Det var en lärare som sa till mig "du behöver inte ha ett A, varför strävar du efter så högt?".

Rasismen i skolan bidrar till en stor känsla av otrygghet. För Baran ledde den orättvisa behandlingen från lärare till att hon avbröt sina gymnasiestudier:

Vi hade grupparbete, och läraren sa att vi skulle hitta en grupp själv. När jag satt mig och ville börja jobba med två tjejer så efter två minuter gick en av dom till läraren, jag vet inte vad hon sa. Sen kom läraren till mig och sa att "vet du, kan du jobba själv? Du har din egen kultur och du kommer göra det mycket finare, du kan göra det här projektet på ditt eget sätt". Jag började gråta...jag kan inte glömma det. Jag gick till SYV och sa att detta funkar inte. Jag hoppade av gymnasiet efter det. Till och med nu kan jag inte studera.

Nästan alla tjejer som vi pratat med har upplevt eller upplever någon form av utanförskap i skolan, och har kämpat med att hitta kompisar och känna att de passar in. Flera av tjejerna har dessutom upplevt

mobbing eller utfrysning, ofta nära relaterat till rasism. Livia berättar:

Ja, i skolan i Ringsjön i Höör, när vi precis kom, jag kunde inte språket eller någonting så min första klass var lite jobbig och jag kände mig utanför. De ville inte hänga med någon som inte kunde språket. Och jag var enda tjejen på hela skolan som hade slöja. Och så när läraren sa till dom att visa skolan så ville de inte göra det. Men när läraren frågade sa de att de gjort det.

Känslan av att vara segregerad* och utanför nämns av flera tjejer. Det är exempelvis svårt att skaffa kompisar, särskilt svenska vänner. För Kapar, som går i gymnasiet, är det en av sakerna hon oroar sig mest för:

Segregationen är väldigt oroväckande. Och jag tänker på hur jag ska träffa vänner i nya skolan, om svenskar kommer vilja vara vänner med mig. Jag bryr mig jättemycket om att ha svenska vänner, eftersom det är bra för språkutveckling. Men jag är oroad att jag inte ska hitta någon.

Det är tydligt att inte alla barn har tillgång till rätten till jämlik behandling. Det här betyder också att man i Sverige inte prioriterar att se till barnets bästa. För att uppfylla barnets bästa krävs att staten aktivt arbetar för att säkerställa att alla barn ges möjlighet till alla rättigheter i Barnkonventionen, utan skillnad (Barnrättskommittén, 2013b). I FN:s barnrättskommittés senaste rekommendationer till Sverige uttryckte de stark oro över ihållande diskriminering mot barn i Sverige, bland annat genom rasistiska uttryck, rasistiska attacker och mobbing. De uppmanade Sverige att genomföra riktade politiska åtgärder och program för att bekämpa rasistiska och främlingsfientliga handlingar mot barn och att utrota diskriminering av barn i missgynnade situationer (Barnrättskommittén, 2023).

* Segregerad: Segregation handlar om att människor med olika bakgrund - som socioekonomisk status eller etnicitet - lever åtskilda. Till exempel att de bor i olika områden, går i olika skolor och arbetar på olika arbetsplatser eller inom olika yrken. Detta är på grund av dålig jämlikhetspolitik.

Hallå! Vi har rätt till liv och utveckling.

Alla barn har rätt till liv och att utvecklas. För det behöver de bland annat känna sig trygga. Genom våra intervjuer växte dock en tydlig bild fram av tjejer som utsätts för mycket stress, som bär på oro, och som upplever otrygghet. Detta upplevs både i skolan, på fritidsaktiviteter och i samhället i stort, och beror på allt ifrån otryggt mottagande, asylstatus, händelser i hemlandet, påverkan från killar och bristande information.

På frågan "I Sverige har alla samma möjligheter att leva ett bra liv" i kartläggningen i Fathima-grupperna svarade mer än en tredjedel av tjejerna att de inte håller med. Samtidigt tog många av tjejerna i intervjuerna upp att det finns många hinder för att komma in i samhället, ofta kopplat till rasism, segregation och ojämlik behandling. Det här tyder på systematiska orättvisor eller systemfel som påverkar tjejer med erfarenhet av flykt och deras rätt till liv och utveckling negativt. Sophia beskriver det såhär:

Så mycket stress...hur mycket man än försöker man är inte robot, man är inte hjärtlös... man blir sjuk, man får ont i magen, man får kaos i huvudet, hur mycket man orkar, man är bara människa. Jag tycker trycket från samhället...de kastar sten framför, särskilt unga tjejer från flykten, de har hjärnan att lära sig språket snabbt, men desto mer de kommer, stora stenar ligger framför. Jag hoppas att samhället kan hjälpa att ta bort stenarna från vägen, inte lägga en stor sten på.

SVÅRT ATT VARA NY I SVERIGE

Enligt Folkhälsomyndigheten (2019) så finns det skillnader baserat på kön i relation till psykisk ohälsa bland nyanlända barn, där flickor till högre grad än pojkar anger att de haft regelbundna psykiska och/eller fysiska besvär. Samtidigt visar studier av nyanländas erfarenheter att den långsiktiga psykiska hälsan och möjligheter till utveckling är beroende av hur levnadsvillkoren i mottagarlandet blir (Bris, 2023). En stor majoritet i Fathimas kartläggning anser att det är eller har varit svårt att vara ny i Sverige. När tjejerna i intervjuerna pratar om första tiden i Sverige tar de upp flera olika utmaningar och hinder som gör det svårare att komma in i samhället. Flera av tjejerna berättar att det var lång väntan innan de fick börja skolan. Många fick också flytta mycket vilket påverkade dem negativt. En av dem är Sham:

Sham: När vi kom i början hade vi inte hus, så jag var orolig var vi skulle bo.

RBUF: Det tog länge innan ni fick någonstans att bo?

Sham: 7 månader, vi bodde i Hässleholm, Malmö...vi fick flytta mycket. Och jag kunde inte studera för vi flyttade hela tiden.

För många familjer har det varit svårt med ekonomin under den första tiden i Sverige. Det här gäller för vissa även efter ett par år, särskilt om familjen inte fått uppehållstillstånd. Sophia berättar att det skapar stor stress hos barnen när familjen har det svårt ekonomiskt, och föräldrarna inte har kunnat börja jobba än:

RBUF: Så du känner att det finns väldigt mycket stress hos de som är nya?

Sophia: Ja mycket. Och särskilt när föräldrarna inte kan jobba, och inte kan språket. Det är ännu svårare, ännu svårare med ekonomi, nu när allting har börjat bli dyrt, det är panik. Existensminimum kan jag säga.

Flera vittnar om att det finns hårda krav och komplicerade regler hos myndigheter som till exempel Socialtjänsten och Migrationsverket, och att de själva och familjen inte förstod allt de behövde göra när det gällde dokument som behövde fyllas i och skickas in. I kartläggningen svarade 80% att de till stor del håller med om påståendet "Ibland behöver man ta stort ansvar för sina föräldrar om de inte förstår svenska". Anna beskriver hur situationen var när hon var yngre:

Anna: 9 år var jag när jag kom hit. Och jag var tolk för alla.

RBUF: För familjen?

Anna: Inte bara för familjen. Alla kom till mig när de behövde något. Uppehållstillstånd, papper som behövde fyllas i, folk som ville prata om någon förändring. Det var flera hushåll och alla kom till mig.

Något som saknades för många när de kom till Sverige var att de inte fick information om sina rättigheter. Farah berättar hur hon upplevde det:

Farah: Jag vill att tjejer som kommer ska veta vilka rättigheter de har, inte som när jag kom och visste ingenting om detta.

RBUF: Du kände att när du kom så fick du ingen information om det?

Farah: Nej, när jag kom jag fick inte veta något om vad barn får eller så, ingenting.

Att inte veta om sina rättigheter eller veta vem man ska fråga om saker skapar stress för framtiden, så som Baran berättar:

RBUF: Finns det något du är orolig över eller har oroat dig över sedan du kom till Sverige?

Baran: Min framtid, alltid. Jag hittade aldrig rätt person att fråga vilken väg jag ska ta, hur ska jag utveckla mig med sådana problem jag har, trots att jag berättade för varje person jag träffade, både med studier och allt.

Ovanpå oron över asylstatus, uppehållstillstånd och framtid så upplever tjejerna även att världsläget påverkar måendet och till exempel bidrar till stark stress och rädsla. Aminah beskriver till exempel att hon "[...] drömt mardrömmar varenda natt: okej det kommer bli ett tredje världskrig, okej vi måste lämna landet, jag kommer inte ha någonstans att bo." En annan oro som finns i tjejernas berättelser är oro för sitt hemland, eller för familj och vänner som är kvar i hemlandet, såsom SibSib beskriver det: "Så jag är alltid orolig för mitt liv här i Sverige, jag är alltid orolig för mitt land. Även om jag gör ingenting så alltid tänker jag på de sakerna, som jag är riktigt påverkad av i mitt liv."

EN STÄNDIG ORO FÖR ATT BLIR "UTKASTAD"

Många av tjejerna lyfter att det finns mycket stress hos nya i Sverige på grund av lagar och regler som skapar tidspress. Många upplever att myndigheter är oförstående för ens situation som ny, och som flykting. Sophia berättar:

Jag tycker att nu idag, alla är oroliga över någonting. Jag tror det mycket beror på samhället. Det har inte varit en dag man inte är stressad. Och nu, regeringen har ändrats, lagarna har ändrats mycket och det oroar många många invandrare. Särskilt för de nyanlända, de pressar sig väldigt mycket för att komma i samhället men de behöver tid.

Det finns en gemensam uppfattning hos de flesta av tjejerna vi intervjuade att politiker i Sverige inte gör tillräckligt för asylrätten. Det blir värre och värre, menar många. Tjejerna berättar att det finns en stor otrygghet relaterat till den nuvarande politiska situationen och de nya lagar kring asyl och migration som kommit eller ligger uppe för förslag. Anna och Fatima berättar om en ständig oro för att bli "utkastad":

Anna: Rädslan och oron är stor för lagar och förslag som ska påverka medborgarskap och uppehållstillstånd beroende på ens svenskhet. Särskilt nu när det är högern. De gillar inte oss.

RBUF: Finns det en oro för det här, att bli "kastad ut", nu också med nya politiken?

Anna: Ja. Det finns alltid. Särskilt för de som inte har medborgarskap.

Fatima: Den här oron växer men det är inte bara de som inte har uppehållstillstånd eller medborgarskap utan även de som har. Som att även om du har det är du ändå inte välkommen, du bara råkar ha det.

Ett annat systemfel som skapar otrygghet och som målas fram i intervjuerna är hanteringen av asylärenden och den långa väntetiden på uppehållstillstånd eller besked om det. Flera av tjejerna i våra intervjuer har väntat i många år. Vissa har inte fått något ännu, andra har bara fått tillfälliga. Noor beskriver hur mycket det påverkat henne att leva i Sverige under lång tid utan uppehållstillstånd:

Det har påverkat jättemycket. Och det påverkar mig fortfarande. Jag är väldigt osäker, du vet inte vad du ska göra, du kan inte bestämma eller planera för din framtid, du vet ingenting, du är väldigt begränsad. Du kan till exempel inte ta körkort, du kan inte plugga vidare på universitet, i vissa fall kan du inte jobba. Det finns massa saker att utveckla sig i, du ser dem framför dig, men du kan inte göra dem, det är det som är jobbigt faktiskt. Och du har tid, du har kanske bra ekonomi för att göra det, men lagen säger nej.

Den allt mer restriktiva asylpolitik som tjejerna beskriver är något som FN:s barnrättskommitté i deras senaste granskning av Sverige uttryckte en djup oro över. Barnrättskommittén (2023) nämner till exempel konsekvenserna av ändringarna som genomfördes 2021 i utlänningslagen som begränsar möjligheterna att få permanent uppehållstillstånd och social trygghet. Lika stark oro uttryckte de över de många reformerna i Tidöavtalet* som inskränker rättigheterna ännu mer för barn som är asylsökande, flyktingar och migranter. De uppmanade Sverige att göra mer för att säkerställa att i första hand se till barnets bästa i alla asylprocesser och att göra det lättare för barn att återförenas med sin familj.

* Tidöavtalet: en skriftlig överenskommelse mellan de svenska riksdagspartierna Kristdemokraterna, Liberalerna, Moderaterna och Sverigedemokraterna som offentliggjordes den 14 oktober 2022. Överenskommelsen innehåller bland annat politiska förslag och reformer.

ORÄTTVISOR OCH OTRYGGHET I SKOLAN

Utöver rasism tas också brist på information upp under flera av intervjuerna som ett exempel på orättvisor i skolan som tjejer med erfarenhet av flykt möter. Anna upplevde detta i samband med gymnasievalet:

Det finns så många vägar att ta i Sverige. Men saken är, du lär dig inte dom som utlänning. I skolan tror alla att du ska veta vilken väg du ska och kan ta, men vi får inte informationen, de ger inte till oss, för de tror att vi kan. Vi fick typ fem minuter i åttan och fem minuter i nian om gymnasieval. Hur ska jag...? De trodde verkligen att vi redan visste. Men våra föräldrar visste inte, vi visste inte. Vi var lost.

Majoriteten av tjejerna som har läst språkintröduktion på gymnasiet tar också upp brist på information. För Leyla och andra innebar denna brist att hon fick för få ämnen för att kunna komma in på en teoretisk gymnasielinje:

De ger dig bara 8 ämnen. Så de som kommer precis hit och har inte gått i nian, har bara 8 ämnen. De vet inte om regler, de vet inte att de kan komplettera detta och lärarna säger inte det. Så därför går de flesta till yrkesprogram. Det är problemet med IMS, att man får inte rätt information. Och man är ny, så man känner sig lite deprimerad och jag tror att de flesta kände så.

Över en tredjedel av tjejerna i vår kartläggning svarade att de inte tycker det är lugnt och tryggt på sin skola. I intervjuerna kom det bland annat fram mycket om mobbning. Många av tjejerna upplever en otrygghet och har ofta känt att skolan inte gjort tillräckligt för att åtgärda problemen som fanns. En av dem som upplevt detta är Judy:

RBUF: Vad var det som inte var bra?

Judy: Jag tror att de inte hade någon ork, med allt som hände med killarna, det blev för mycket kanske så det lättaste var bara att låta killarna vara killar och låta de göra vad de vill göra, än att ta tag i saken. Och vi hade inget elevhälsoteam, så det var mycket mobbning och så.

RBUF: Ingen elevhälsa?

Judy: Vi hade men de struntade i det. De var inte engagerade, ingen som tog seriöst. Mycket var liksom "skit samma, vad kan vi göra".

Många av tjejerna beskriver liknande situationer på sina skolor, där killarna tagit över mycket och skapat otrygghet genom kränkningar och stök. Några berättar om hur killar i skolan sprider patriarkala normer* om tjejer, till exempel genom att säga att tjejer hör hemma i köket och inte borde arbeta. Britta och Vera berättar bland annat om hur killar i klassen kränker tjejerna i deras skola:

Britta: Det var några killar i min klass som skojade om att tjejer blir våldtagna. De sa "det är vanligt för tjejer i er ålder att bli våldtagna".

Vera: Killarna i klassen säger många sexistiska skämt, det är inte roligt.

RBUF: Säger inte lärarna ifrån?

Vera: De brukar inte höra. Och även om jag säger till, de kommer ändå göra det igen när läraren inte är där.

De flesta beskriver i intervjuerna hur skolarbete är något som skapar mycket stress. Många känner att de inte har tid till något annat på fritiden än att plugga. Det är mycket prov, och mycket press om att få höga betyg. Till det läggs stress och oro om uppehållstillstånd som också är beskrivet tidigare. Noor berättar:

Innan hade jag inte så mycket fritid, jag hade skolan, jag tänkte hela tiden att jag måste plugga även om jag hade fritid. Det var mycket stressigt med skolan för jag hade inte så bra svenska. Det var inte så bra efter skolan heller...jag har inte uppehållstillstånd än, så jag har den här stressen alltid.

* Patriarkal: den orättvisa maktordning som finns i alla delar av samhället där killar/män som grupp har mer makt än andra kön.

Sophia känner att skolan skapar extra stress för henne då hon inte helt lärt sig svenska ännu, samt för att hon är orolig över andra saker:

Det är svårt för mig med studier, mycket svårt. Kanske för dem krävs fyra timmar men för mig dubbelt så mycket, för att jag ska förstå. Och för att studera krävs det en lugn hjärna och när man har oro, studierna... de kommer inte få plats.

Som både Noor och Sophia beskriver så påverkar stress över ens asylstatus och annan oro hur väl man lyckas studera. Det i kombination med en stökig miljö i skolan skapar otrygghet och förhindrar rätten till utbildning och utveckling.

OM INTE NÅN VISAR DIG GÅR DET INTE ATT VETA - HINDER FÖR EN MENINGSFULL FRITID

Enligt Barnkonventionen är lek och fritid en rättighet för alla barn. FN:s barnrättskommitté har speciellt lyft att möjligheten till lek, vila och en meningsfull fritid är extra viktig för barn med erfarenhet av flykt (Barnrättskommittén, 2013a). Samtidigt visar rapporter från Barnombudsmannen (2017a, 2017b, 2017c), Socialstyrelsen (2017) och MUCF (2023) att flickor inte har samma tillgång till fritidsaktiviteter som pojkar har, och särskilt inte utlandsfödda tjejer. I MUCF:s (2023) senaste rapport om ungas fritid framkommer det till exempel att utrikesfödda tjejer inte idrottar i lika hög grad som inrikesfödda, att de i mindre utsträckning umgås med kompisar på fritiden och att de mer sällan är medlemmar i en förening. Detta bekräftades också i vår kartläggning, där en överväldigande majoritet tyckte att det var svårt eller inte visste hur man skulle gå med i en förening eller organisation. Anna anser att det “[...] är svårt att komma i föreningar för man har inte information om dom. Om någon inte säger att de finns, har du ingen aning om dom.” I intervjuerna berättar flera tjejer att de inte fått information från till exempel skolan eller kommunen om de fritidsaktiviteter eller föreningar som finns. Begränsad ekonomi togs också upp som ett hinder för många att börja i en förening, samt svårigheter med att veta hur man ska registrera sig på föreningen eller aktiviteten.

De intervjuade som bodde i mindre städer eller byar upplever att det finns färre fritidsaktiviteter där jämfört med större städer, men också att brist på kollektivtrafik begränsar tillgängligheten till aktiviteter. Flera kände att de inte kunde börja på de fritidsaktiviteter som de ville för att det var för långt bort och för att det inte gick bussar på kvällar och helger. För de flesta vi intervjuade så var Fathima-gruppen första gången de hade en fritidsaktivitet eller ens blev tillfrågade om att vara del av en grupp på fritiden. Av dessa anledningar har både deltagare och samtalsledare i Fathima-grupperna upplevt Fathima som ett viktigt sammanhang.

I vår kartläggning tyckte hälften av tjejerna att det finns mer aktiviteter för killar än för tjejer där de bor. Vera pratar om precis det här:

Jag ser att det finns mer för killar än för tjejer. Mer sporter. Jag blev irriterad för när jag sökte upp hockey eller baseball, i Malmö det fanns tre för killar och ingenting för tjejer. Det fanns en för både killar och tjejer. Och hockey, det finns hockeygymnasium, typ 50 för killar och bara 2 för tjejer. Jag blev lite irriterad därför man vill börja något och så finns det inte för oss. Eller så är det någon annanstans.

Många av de intervjuade beskriver även hur killar tar över och skapar otrygghet på olika platser på fritiden, vilket begränsar tjejernas rörlighet i samhället och möjligheter till en meningsfull fritid. Ett exempel där det här sker är fritidsgårdar och under fritidsaktiviteter:

Judy: När det är killar med blir det automatiskt att de tar över. Speciellt som tjej som är ny, du vet inte riktigt kulturskillnaderna och hur det fungerar i Sverige. I ditt hemland kanske tjejerna var mer tillbakadragna, kanske inte så synliga, och när man kommer hit är det vanligt att man har det tankesättet. Killarna brukar alltid ta över, överallt, fritidsgårdar, ute... det är lättare för killar att vara mer öppna.

Det som Judy beskriver gör att många av tjejerna inte vill gå till exempelvis fritidsgårdar. Hos flera finns det även en oro eller känsla av otrygghet kring att börja på aktiviteter som domineras av killar. Vissa beskrev att en del familjer kunde vara rädda om tjejerna gick på aktiviteter med killar. En av dem är Aminah, som anser att mer information är lösningen:

För mig när vi var små, så var det många tjejer vars föräldrar var rädda att det skulle vara båda könen på aktiviteterna. Man skulle vara för sig, och killarna skulle vara för sig. En tjej hade sagt till sin pappa att hon ville spela fotboll och han hade sagt “nej, där kommer finnas killar, du får inte”. Så jag tror en rädsla för att andra könet ska vara närvarande kan leda till att... men allt det beror på okunskap. Ju mer information man får att det finns en tjejklubb och att det bara kommer vara tjejer, och när man möter andra lag så kommer det bara vara tjejer. Jag tror sådan kunskap hade varit bra faktiskt.

Många berättar att de inte vågar gå på fritidsaktiviteter för att de känner sig osäkra på språket, för att de inte känner någon där och för att de är rädda att göra fel:

RBUF: Så då att det känns jobbigt att gå till en aktivitet för att man inte känner någon där eller?

Sophia: Ja, en del med att känna någon och en del med språket. Det beror på om det är svenskar eller invandrare. Om det är invandrare de har lättare att ta sig dit, om det är svenskar de vet att man tar avstånd...

RBUF: Som att man känner sig osäker?

Sophia: Ja utanför.

Berättelserna och erfarenheterna visar tydligt att det finns ett behov av att säkerställa att flickor, barn som är asylsökande eller har migrerat, barn som är socioekonomiskt missgynnade och barn som bor på landsbygden har möjlighet att på ett säkert och tillgängligt sätt delta i fritidsaktiviteter. Det här var också en av de senaste rekommendationerna till Sverige från Barnrättskommittén (2023).

Hallå! Vi har rätt till inflytande och delaktighet.

Alla barn har rätt att vara delaktiga i sin egen och samhällets utveckling, och att inkluderas och få uttrycka sin åsikt i frågor som rör dem. Det finns dock ingen tidigare forskning specifikt kring tjejer med erfarenhet av flykts upplevelser av inflytande och deltagande. Det som finns är siffror som visar på vad barn i Sverige generellt har för upplevelser kring att påverka och göra sin röst hörd. I Rädda Barnens rapport Ung röst (2022) anger fyra av tio barn mellan 12-16 år att de sällan eller aldrig fått vara med och påverka i skolan och på aktiviteter i fritiden det senaste året. Bara 15 % tycker att de får påverka i kommunen och 21% i området där de bor. I Ung Röst svarade barnen också på frågan om de tror att politiker lyssnar på barns åsikter. Där svarade 71% av tjejerna och 63% av killarna sällan eller aldrig. Denna bild stämmer överens med många av berättelserna i djupintervjuerna i Fathima. Där diskuterades tre sammanhang där tjejerna har brist på inflytande och upplever maktlöshet: i familjen, skolan och samhället i stort.

“JAG KAN INTE PÅVERKA HEMMA” - OM INFLYTANDE I HEMMET

När det gäller inflytande i familjen eller hemma så finns det indikationer på att Fathimas målgrupp skiljer sig om man jämför generellt med andra barn i Ung röst, där hemmet är det område där flest barn upplever att de har inflytande. I Ung röst anger 92% att de får vara med och påverka viktiga saker hemma (Rädda Barnen, 2022). I motsats till detta berättar flera av de tjejer som intervjuas att de känner sig kontrollerade och i vissa fall begränsade av sin familj, särskilt om de jämför med killar. Det kan exempelvis gälla när och var man får gå ut och vem man får vara tillsammans med:

Diana: Jag har blivit olikt behandlad för att jag är tjej. Mina syskon är killar och ibland får jag höra “för att du är tjej” och om mina syskon hänger med en tjej säger de ingenting men om jag hänger med en kille så...

Vera: Ja när man har brorsor, i en situation så en tjej jag känner, hennes brorsor är yngre än henne och de får vara ute längre än henne.

RBUF: Att man kontrollerar tjejer mer?

Diana: Ja det också. Mina syskon är yngre och de kommer hem sent och de säger inget men om jag kommer hem sent, sju eller så, får jag massa frågor.

RBUF: Hur känns det då?

Diana: Inte bra.

På frågan om tjejerna känner att de kan påverka vem de ska gifta sig eller vara tillsammans med så skiljer sig svaren ofta åt, men det är trots allt flera som pratar om att de inte helt kan påverka vem de ska vara tillsammans eller gifta sig med, när de ska göra det och hur. Yasmin och Celin berättar:

Yasmin: I mitt land tjejer måste gifta sig när de är 14 eller 13. Som jag nu är jag 18, så mina släktingar i Syrien säger att jag måste gifta mig för de tänker om tjejer blir över 18 hon ska inte gifta sig.

Celin: Eller att hon blir som... alltså när man är 18 år i Syrien, man har tre barn...

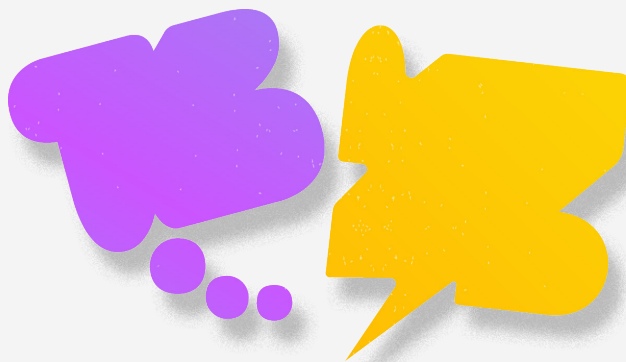
RBUF: Hur känns det, att de tycker så?

Yasmin: Jag känner jättedåligt, jag gillar inte att tjejer måste gifta sig när dom är 14 eller 17. Om jag ska gifta mig, jag ska tänka på den över 20, 23. Min vän hon gifte sig när hon var 13 år gammal. Nu är hon 17 och har två barn.

Celin: De tror att kvinnor måste bara gifta sig och laga mat, stanna hemma. Varför?

RBUF: Känns det som att det är press? Alltså även här i Sverige, att man ska gifta sig tidigt och leva som du sa nu?

Celin: Ja det finns. Inte i min familj, men jag hörde att det finns.

I båda fallen hör vi skillnader i hur tjejer och killar behandlas, och att det ibland upplevs som orättvist. Tjejerna vittnar om orättvisor baserat på kön i relation till rätten till inflytande hemma, men också i relation till ålder - ju yngre du är desto mindre har du att säga till om:

Sedra: Jag kan inte påverka hemma. Jag är mellan, två yngre och två äldre.

RBUF: Aha så det har att göra lite med vilken ålder man har, om man kan påverka?

Sedra: Ja.

Många av tjejerna upplever att ett dubbelt ansvar läggs på dem hemifrån: mer press att klara skolan, vara duktiga flickor, inte bryta könsnormer och ha bra rykte genom att exempelvis inte umgås med killar eller partners, och samtidigt ta mer ansvar hemma. Det mångdubblade ansvaret som tjejer får bära kan vara en av orsakerna till den högre grad av psykisk ohälsa och stress som finns hos utlandsfödda tjejer jämfört med andra grupper. Att utlandsfödda tjejer mår psykiskt sämre än andra grupper har även påvisats i tidigare undersökningar, av bland annat Folkhälsomyndigheten (2019). Det finns till exempel skillnader baserat på kön inom gruppen nyanlända barn, där flickor till högre grad än pojkar anger att de haft regelbundna psykiska besvär.

Att föräldrar eller vårdnadshavare bestämmer över ett barn är till viss grad naturligt. Många av tjejerna tycker också att reglerna som finns i deras familjer eller hem är bra regler, samtidigt som många önskar att de skulle få ha mer inflytande i frågor som rör dem, och att det skulle finnas mer förståelse för deras perspektiv. Många känner också att det är svårt att prata om frågor som handlar om kontroll, maktlöshet och hedersrelaterat förtryck inom familjen, eftersom det finns en stereotyp som säger att utlandsfödda tjejer, och särskilt muslimska tjejer, är offer som kontrolleras av sin familj. Därför finns det en oro om att ens upplevelser kan förvrängas och användas emot en. Det här hänger ihop med pressen som beskrevs tidigare, om att tjejerna känner att de behöver uppföra sig extra bra och aldrig ta ett snedsteg, för att inte ge någon annan en chans att få mer fördomar.

I SKOLAN BLIR DET ALLTID SOM VUXNA VILL

I relation till skolan och möjligheten att påverka finns två genomgående teman i tjejernas berättelser. Ett är att man tillfrågas om sin åsikt om saker i skolan, men att det i slutändan alltid blir som vuxna vill. Att få ha inflytande som barn blir därmed något ytligt och symboliskt - i praktiken har de vuxna kvar makten:

Vera: Jag känner att det är vuxna som bestämmer över oss. Det är de som lägger betyg. När man ska välja gymnasium är det de man snackar med.

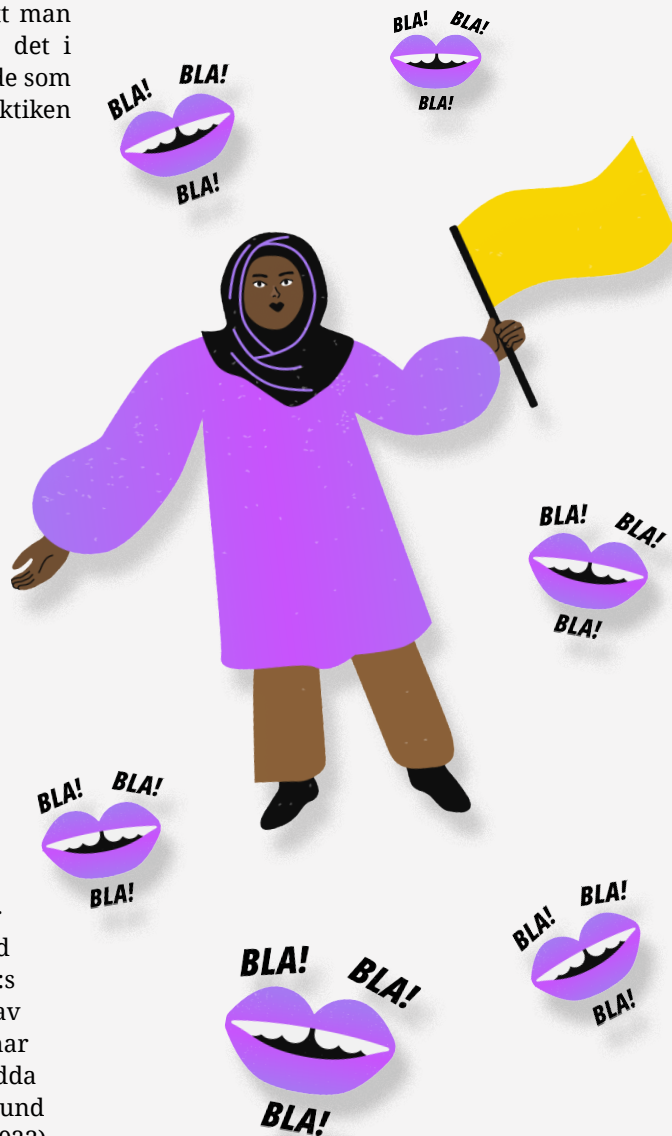
RBUF: Så du hade velat ha mer inflytande i skolan?

Vera: Ja.

Britta: Jag kan ge förslag men det kommer nästan alltid bli som de vill. Så ibland känns det onödigt att ens säga vad jag tycker, om det alltid ska bli det som vuxna vill.

Det som Britta och Vera visar är att barns delaktighet har flera dimensioner. Det handlar inte bara om att fråga barn om vad de tycker utan också om att vuxenvärlden till den mån det är möjligt och lämpligt bör följa upp och agera på det som uttrycks.

Det andra temat som vi ser i tjejernas berättelser är att de upplever att de har begränsat inflytande över sin egen tid, främst för att skolan tar mycket tid och för att det ställs höga krav där. Det kan också kopplas ihop med känslan av dubbelt ansvar som nämndes tidigare, där tjejer har höga krav på sig och mycket ansvar både i skolan, privatlivet och hemma. Det här leder till att många tjejer känner att de inte har tid med fritidsaktiviteter. Denna bild bekräftas av MUCF:s senaste rapport om ungas fritid. Andelen som uppgav att de är nöjda med sin fritid och upplever att de har lagom mycket fritid är särskilt låg bland utrikes födda tjejer, jämfört med både killar med utländsk bakgrund och unga med svensk bakgrund oavsett kön (MUCF, 2023).

"JAG HAR BLIVIT LIKGILTIG NÄR DET KOMMER TILL POLITIK" - LYSSNAR DE SOM BESTÄMMER?

Många av tjejerna upplever att politiker och de som bestämmer inte lyssnar på deras åsikter, de känner sig inte representerade och tycker att det är svårt att påverka eller att veta hur man ska påverka. Aminah berättar om sin bristande tilltro till demokrati på grund av detta:

RBUF: Tycker du att politiker eller de som bestämmer lyssnar på dina åsikter?

Aminah: Nej. Jag var mycket mer positivt inställd till demokrati och västvärlden innan men ser man demokrati för vad det egentligen är, är det bara en ideologi för att hålla folk glada och nöjda medan politikerna ändå gör precis det de vill. Alltid löften varje år, har vi sett något resultat? Så jag har blivit likgiltig när det kommer till politik. Jag vill se resultat!

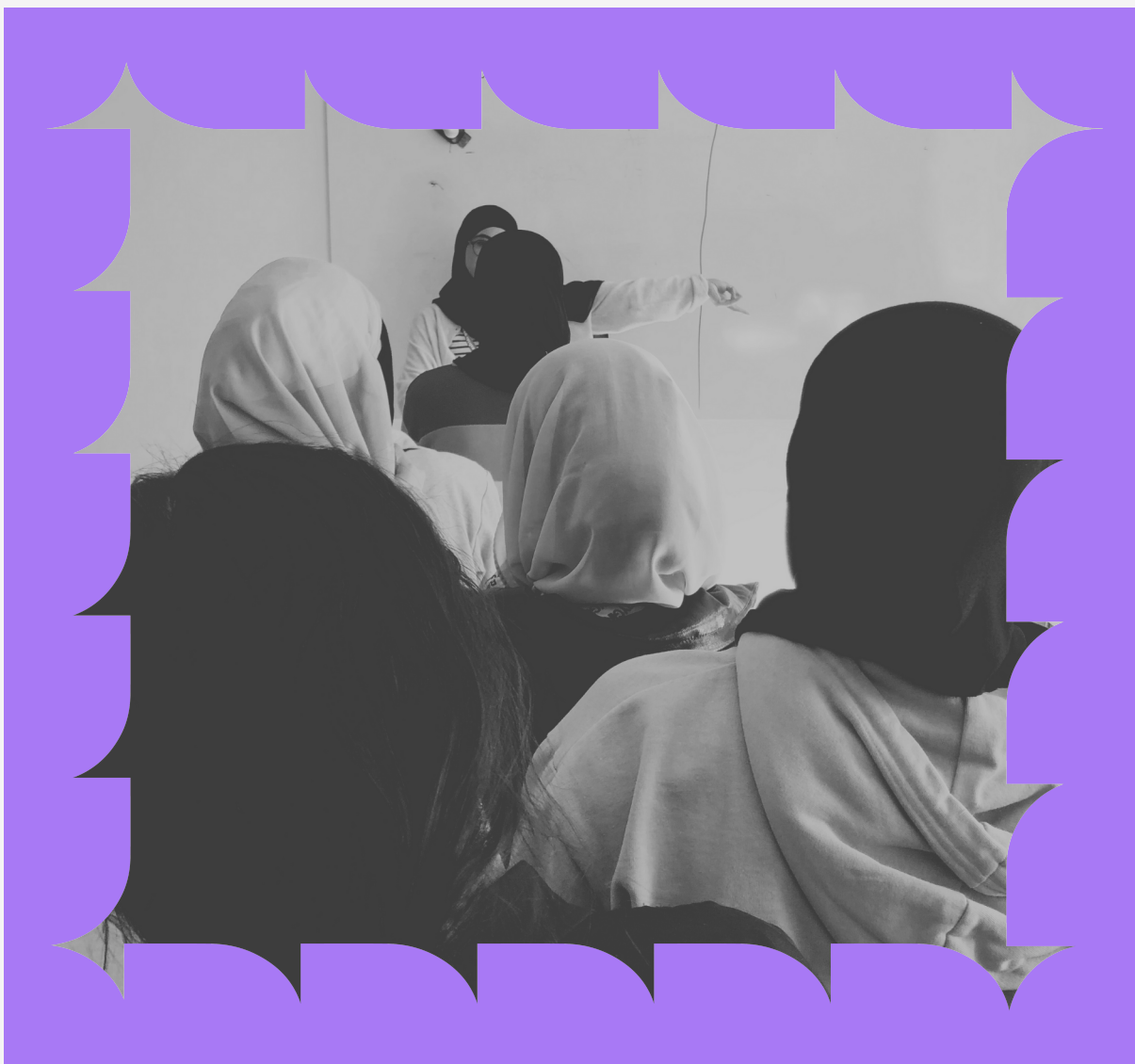
Att själv vara född eller ha familj född utanför EU skapar också extra maktlöshet i vardagen, som

Sophia beskriver här:

Jag önskar att jag skulle kunna bestämma mycket själv, men det känns som att samhället, myndigheter, de bestämmer väldigt mycket över en, så jag har inte den makten jag vill ha över mitt eget liv. För att det är de som säger att du ska gå den vägen för att få uppehållstillstånd, du ska gå den vägen för att bli svensk medborgare.

Precis som i relation till hemmet så beskriver flera också en åldersmaktordning, alltså tendensen i samhället att lyssna mindre på och lägga mindre vikt vid barns och ungas röster:

Anna: Men som ung, ingen vill prata om viktiga saker med dig. Vuxna vill inte erkänna att de gör fel, eller att deras generation gjort fel, eller att du har rätt, för att du är så mycket yngre än dom och de

säger att "jag har mer erfarenhet än du har".

Det finns även en patriarkal struktur som tjejerna pekar ut i förhållande till inflytande på samhällsnivå. Om du är tjej så tas du inte på lika stort allvar:

RBUF: Är det svårt att bli lyssnad på som tjej och som att man är lite yngre, eller tror ni det påverkar?

Miriam: Jag tror det är för att man är tjej. Jag tror vi har inte lika mycket respekt.

Många vill vara med och påverka, men vet inte alltid hur. Vissa är också uppgivna av att det känns som att de som bestämmer inte lyssnar. Flera nämner att det kan kännas ensamt när man inte ser sina erfarenheter representerade. Samtidigt finns en tro på den egna förmågan och en stark vilja att utöva inflytande. På frågan "Jag vet vad jag kan göra om jag vill förändra något i samhället" så var det 51 % som var säkra eller ganska säkra på sin sak i Fathima-grupperna. Palwasha berättar om hennes vilja att påverka mer:

För du vet inte vad vi behöver. Du ger lösningar som vi säger att så här går det inte till, gång på gång. Du vet inte hur en papperslös, eller asylsökande har det, hur ska du då ge oss lösningar på det? Samma sak med den som upplever islamofobi, som upplever rasism. Det är samma sak med de som pratar om klimat men de sitter i ett rum som har aircondition och sitter bekvämt, hur ska du veta hur det är för de som upplever torka? Så de frågor hade jag velat vara mer insatt i och kunna göra en förändring.

Palwasha pekar ut något som också Barnrättskommittén har påmint om i sina allmänna kommentarer - barnets bästa kan inte bli verklighet om innehållet i artikel 12 inte respekteras, det vill säga: om barn inte blir hörda så kommer inte heller barnets bästa uppfyllas. Barnrättskommittén pekar också ut att vissa grupper av barn, särskilt tjejer och barn som tillhör marginaliserade* och utsatta grupper, ställs inför särskilda hinder vid genomförandet av rätten till att bli hörd, något som stater måste vara medvetna om och förebygga (Barnrättskommittén, 2009).

* Marginalisering: att individer eller grupper utestängs från samhället och hindras från eller inte får möjlighet att delta i viktiga sociala och politiska processer.

Vad som hjälper - våra erfarenheter och förslag

I samtalen med tjejerna kommer det fram många exempel på vad som har varit till hjälp för dem, som nya i Sverige eller som tjejer med erfarenhet av flykt, eller vad som saknats men kunde ha gjort skillnad för att stärka deras rättigheter. Deras idéer och förslag kan delas upp i fyra olika områden: mottagande, mötesplatser/fritidsaktiviteter och skolan, samt strategier för att utkräva sina rättigheter och utöva inflytande.

“Vi valde själv att komma till Sverige men jag har inte valt att jag föddes i Afghanistan. Att födas i Sverige är inte heller ett val, men de hade tur, ett bra land med trygghet, möjlighet att utvecklas, mat på kvällen. Det är en orättvis delad värld, och vi måste hjälpa varandra. Inte 'jag bryr mig inte, jag är svensk'. Inte arab, afghan, invandrare, vi måste inte tänka så“

- Nila, 21 år

ETT BRA MOTTAGANDE - VIKTEN AV STÖD I BÖRJAN

Vi har tidigare nämnt hur avgörande det kan vara för ett barns mående att kunna bosätta sig i ett tryggt och välordnat samhälle. Många av tjejerna vi intervjuade beskriver den första tiden i Sverige som stressig och otrygg, bland annat på grund av utdragna asylärenden, tillfälliga uppehållstillstånd och rädsla över att inte få stanna. Flera av tjejerna, bland annat Sophia, pratar därför om vikten av en ändring i asylpolitiken: "Det borde vara humanitärt, snabbare, mer öppen syn på asylärenden. Låt folk stanna, de som behöver."

Tjejerna tar också upp att det gör stor skillnad att ha någonstans att bo direkt när man kommer som ny, och också att kunna bo kvar där och inte behöva flytta runt mycket. Ayan förklarar: "Det var bra att vi fick hem direkt där vi kunde bo, och där fanns allt. Det var det som var bra."

Att få hjälp och stöttning i praktiska saker i början är också något som nämns flera gånger i intervjuerna som väldigt positivt, som Ayan berättar om när hon och familjen var nya i Sverige: "Vi fick hjälp mycket från kommunen. Vi hade två personer som kom hem och hjälpte oss en gång i veckan, de hjälpte oss med alla papper och så."

Baran anser att det skulle varit hjälpsamt om kommunen hade en helhetssyn på familjer som är nya, där föräldrar/vårdnadshavare får rätt stöd men också att man tar sig tiden att träffa barnen i familjerna som kommer till Sverige,

så att alla har fått information om bland annat sina rättigheter och vilka möjligheter det finns:

Kanske om kommunen tar lite ansvar att anpassa för varje ålder, att ge mer information och att träffa varje person. För oss träffade de bara mamma och pappa och väldigt sällan vi träffade de ansvariga och så vi fick ingen information ändå. Så jag tänker det är bra om kommuner tar lite ansvar att informera och gärna helst med tolk.

Många av tjejerna lyfter vikten av stödpersoner i samhället, såsom kurator på skolor, barn- och ungdomspsykiatri, och andra personer i civilsamhället man kan vända sig till. Här är det också nödvändigt att information om stödinsatserna i samhället finns tydligt och tillgängligt för alla. Flera av tjejerna kände sig osäkra inför att gå till en kurator eller psykolog på grund av att de inte visste om den personen skulle kunna relatera till deras bakgrund eller erfarenheter. Av den anledningen menar de att det är viktigt att det finns stödpersoner med egen erfarenhet av flykt.

TRYGGA MÖTESPLATSER OCH TILLGÄNGLIGA FRITIDSÅKTIVITETER

Tidigare beskrev vi hur de flesta av tjejerna inte hade hittat någon mötesplats innan de blev del av en Fathimagrupp. Majoriteten tar upp i intervjuerna att det är väldigt värdefullt som tjej med erfarenhet av flykt att ha en mötesplats att gå till där man känner sig trygg och som del av en gemenskap. Det blir också ett steg för att bygga upp ett nätverk och känna sig mer som en del av samhället, och att känna sig mindre ensam i sina upplevelser. Allt detta är en viktig del av rätten till en meningsfull fritid, samt till liv och utveckling. Tjejerna menar att det blir lättare att lära känna nya personer genom platser eller grupper där det finns personer som man redan har något gemensamt med. Nadia beskriver en sådan plats:

Nu är det moskéen. För det finns flera muslimska tjejer som delar livserfarenhet med mig. Vi är jätteolika fast vi är samma. Vi kommer från olika kulturer och olika länder men vi är uppväxta här i Sverige, i orten... jag gillar inte det ordet... men du vet vi känner mycket av varandras upplevelser. Så moskéen har hjälpt mig att hitta en community, en plats där jag kan tillhöra.

I avsnittet om rätt till liv och utveckling berättade vi om hur tjejerna kände att killar skapade otrygghet under fritidsaktiviteter, och många av tjejerna betonar vikten av mötesplatser för enbart tjejer. Precis som SibSib menar flera att det innebär en trygghet och öppnar upp möjligheten även för de tjejer som inte känner sig bekväma att umgås med killar:

Man kan dela med sig samma upplevelser, samma erfarenheter som man haft. Det blir mer gemenskap. Så man kan skapa lättare gemenskap mellan tjejer först och sen kan man hjälpa att det ska bli blandat. Så ändå jag hatar att separera men jag tror det är bra i början... sen när de känner sig trygga i tjejgruppen så kan man börja sakta blanda dom med killar, ha samma aktiviteter utanför... jobba med den relationen som ska skapas.

Ett annat förslag för att skapa trygga mötesplatser och fritidsaktiviteter, men också en trygg skolmiljö, är att satsa mer på att utbilda killar i jämställdhet. Celin förklarar:

Celin: [...]man kan göra en träff mellan killar och tjejer och diskutera varför de respekterar inte våra rättigheter. Jag menar att man kan göra en grupp för dem för att ändra de lite, om rättigheter och tjejer.

RBUF: Vad tycker ni att killar behöver lära sig mer om?

Celin: Att respektera tjejer som oss.

Mötesplatser och aktörer som jobbar med fritid med unga har också ett ansvar att främja barns inflytande. Något som nämns vara av stor vikt under en fritidsaktivitet är känslan av att bli lyssnad på, som för Sophia: "När jag träffade Fathima jag kände mig en del av det. Det är för tjejer med bakgrund av flykt. Det lugnar mig, att det finns folk som lyssnar." Ibland kan aktörer som jobbar med barns fritid behöva ta till olika åtgärder för att göra en plats eller en aktivitet tillgänglig och trygg för fler. Detta är ett sätt att jobba antidiskriminerande och för att främja artikel 2 i Barnkonventionen. Bland de äldre tjejerna är det flera som önskar att de hade fått mer information om vilka möjligheter som fanns. Det här skulle ha hjälpt dem att vara aktiva eller engagerade i en förening eller grupp när de var yngre och helt nya i Sverige. För att lättare hitta till fritidsaktiviteter och föreningar säger tjejerna att det behövs mer vägledning, antingen att föreningarna är uppsökande och till exempel kommer ut till skolor, eller att kommunen eller skolan berättar om vad det finns för möjligheter att aktivera sig på sin fritid. Att föreningar syns mer digitalt, till exempel på sociala medier, nämnde vissa av tjejerna som viktigt också. Aminah delar med sig av ett positivt exempel från skolan, från när hon var ny i Sverige:

Och där hade vi en underbar lärare, jag tror faktiskt det var hennes eget initiativ. Hon var jätteunderbar, kallade till möten då och då, ville informera om så här ser det ut i Sverige, det här har ni möjlighet att göra. Så jag tror faktiskt att det var tack vare henne som vi kom in på att "oj det finns aktiviteter man kan hålla på med".

Jag tror också det fanns något bidrag man kunde få för aktiviteter i kommunen. Och hon informerade om det också på den tiden. Och eftersom det var bidrag och så blev mina föräldrar uppmuntrade, ifall vi har möjlighet för det såklart vår dotter ska börja.

Som Aminah berättar i citatet ovan så var det även hjälpsamt att det fanns bidrag att söka för barns fritidsaktiviteter. Många av tjejerna nämner också att det är väldigt uppskattat med aktiviteter som är gratis, eftersom ekonomin för många familjer är begränsad som ny i Sverige. Några av tjejerna berättar att de hade haft lärare som hjälpt till med fritidsutrustning, till exempel till simning eller musik, vilket hade varit väldigt hjälpsamt.

Som vi berättade tidigare i rapporten så var det många av tjejerna som hade svårt att ta sig till fritidsaktiviteter på grund av långa avstånd och brist på kollektivtrafik. På det temat menar flera att det skulle underlätta mycket med ett större utbud av fritidsaktiviteter i närheten av hemmet, så att de inte behöver åka långt för att ta sig till en aktivitet. Många tycker också att det är viktigt att föreningen har låga trösklar och är välkomnande för alla. Det lägger grunden för att man vill fortsätta. Judy förklarar varför det är extra viktigt för tjejer som är nya i Sverige:

Jag tror det beror hur tillgänglig aktiviteten är, var det ligger och om de har nått ut till andra människor. Och hur ledarna är i gruppen, om de kommer ut och berättar för andra tjejer, bjuder in. Jag tror man måste vara drivande, typ "kom, testa på det här", verkligen vara engagerad med dem, för vissa kanske inte vill göra det i början eller de skäms eller är nervösa. De tänker "ah men jag kan inte svenska, det passar inte mig, vad ska jag göra här".

Barnrättskommittén (2013) har understrukt att det är upp till staten att säkerställa att alla barn kan förverkliga rätten till fritid, oavsett bakgrund. Förverkligandet av rätten till fritid hänger tätt ihop med barnets bästa, de går inte att särskilja från varandra. Med andra ord, om staten ska uppfylla barns bästa, måste de också uppfylla rätten till fritid.

ATT KÄNNA SIG SEDD I SKOLAN

Bara att ha möjlighet att kunna gå i skolan nämns i flera av intervjuerna som något av stort värde, men situationen i skolan är otrygg för många. I avsnittet om rätt till inflytande beskrev vi hur många upplever att de inte kunde påverka i skolan och många nämner just vikten av att bli lyssnad på. Lärare eller skolpersonal som har kunnat ge tid och förståelse, som har en "öppen dörr", har varit en viktig faktor för att känna sig trygg, förstådd och välkommen. Palwasha berättar att "[d]et har varit många gånger att lärare inte sett mig, men det har också varit att lärare sett mig som jag är och de lärarna kommer jag ihåg än idag, de lärarna som verkligen lyft upp mig."

Att få förståelse för sin situation som ny i Sverige, eller som en person med annat hemspråk än svenska, upplevs av tjejerna som viktigt. Den här förståelsen innebar att de kunde få mer tid för uppgifter, utvecklande förklaringar och extra stöd. Det har också varit hjälpsamt när det funnits en flexibilitet i skolan, både från lärarnas och skolledningens håll. Det har Farah upplevt på sin skola:

Varje fredag finns läxhjälp till exempel. Du har möjlighet att göra prov om du varit sjuk under den tiden. Tisdag finns också läxhjälp. Det är inte svårt som på andra skolor att göra omprov. Innan var det bara en gång i månaden, men nu de förstår att vi har mycket, vi har missat och så, så vi pratar med rektorn om när vi kan göra provet. Det känns jättebra.

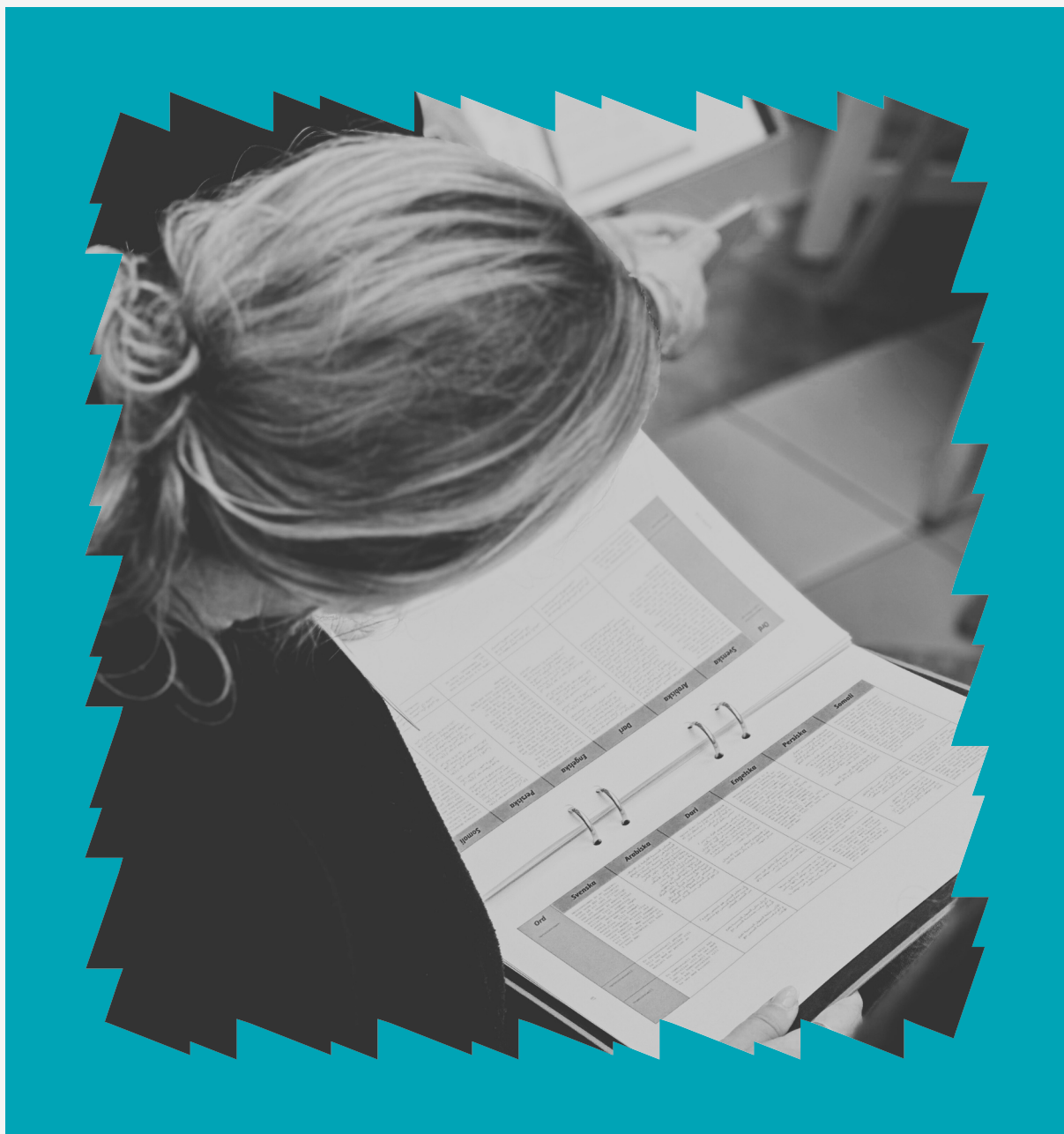

STRATEGIER FÖR MOTSTÅND - ATT SJÄLVA KRÄVA SINA OCH ANDRAS RÄTTIGHETER

Att bli utsatt för rasism och diskriminering är, som vi diskuterade tidigare i rapporten, något väldigt vanligt för tjejer med erfarenhet av flykt. Att många tjejer med erfarenhet av flykt inte får rätt till inflytande och delaktighet har också varit en röd tråd genom de erfarenheter som tjejerna delar med sig av. Det finns även ett flertal andra områden där de får sina rättigheter kränkta. Det här innebär inte att tjejerna är offer utan möjlighet att göra något själva. Genom intervjuerna framkom också deras egna strategier för motstånd mot de orättvisor de upplever, och vi har fått ta del av deras sätt att kräva sina egna och andras rättigheter. Dessa strategier vill vi ge plats för här, för att skapa förståelse för hur vi kan stärka den handlingskraft som redan finns.

Flera av de intervjuade tjejerna tycker att det är lättare att stå upp mot orättvis behandling om man vet sina rättigheter och kan svenska, som Palwasha berättar: “[...] nu känner jag mig trygg för jag vet vem jag är och jag kan stå upp för mig själv för jag har språket på min sida och jag har rättigheterna på min sida, så jag kan försvara mig själv.” Många pratar om hur viktigt det är att just tjejer och kvinnor får veta sina rättigheter, till exempel SibSib:

Jag tror att även om i Sverige har vi kvinnors rättigheter så kan vi hjälpa så som vi gör i Fathima-gruppen för flyktingar för de som, även om de är i ett fritt land så vet de inte om dom, eller det kan vara tvärtom, som jag i Sverige kan få den informationen och förmedla den till mitt land eller de andra länder som inte vet om det.

Att säga emot och att stå upp för sig själv eller andra tycker många av tjejerna var väldigt viktigt och något som hjälpte dem att hantera kränkande situationer. Aminah berättar till exempel: "Jag är aldrig tyst vare sig det gäller mig själv eller någon annan. Det är vår plikt som människor tycker jag. Är man tyst för orättvisa så kommer orättvisan bli mer. Det är vi skyldiga varandra som människor."

Tjejerna som vi har intervjuat har olika sätt för att utkräva sina rättigheter i samhället men något gemensamt för många är att de vill påverka för att göra det bättre för andra i liknande situation som de själva. Många vill göra skillnad för andra tjejer med erfarenhet av flykt och ge stöd och trygghet som de ofta själva saknat när de var nya i Sverige. Till exempel Baran som beskriver varför hon ville engagera sig i Fathima:

Och med kvinnor, jag kämpar redan nu. Till exempel den här träffen vi har på Fathima pratar jag ofta om, även om det inte är kopplat, kvinnors rättigheter, jag visar dem att de kan prata med kurator, med rätt person, med föreningar, ta reda på vilka rättigheter du har så att inte förlora så mycket tid som jag har förlorat.

En del av tjejerna var engagerade politiskt eller i civilsamhället, eller på andra vägar som till exempel Nadia berättar om:

För mig, det som är viktigt är att se till att partier som är emot invandring inte får mer makt. Jag vill inte bli politiker, jag hatar allt att göra med politik, för jag blir upprörd, frustrerad, och jag känner att jag inte blir hörd. Jag gillar att fokusera min energi på andra delar, i något som jag kan göra skillnad i. Jag vill göra skillnad på mina villkor, därför gillar jag att driva mina egna projekt.

Också gällande politiken tycker många att det är viktigt att det finns representanter som har erfarenhet av flykt, så som Palwasha beskriver:

Mot islamofobi, både rasism och islamofobi, och de som är papperslösa och asylsökande, det hade jag velat vara med och påverka för att jag vill inte se dom som inte ser ut som mig höja sin röst för att de inte förstår det, jag vill att det ska vara sådana som mig - som höjer min röst och tar det perspektivet vi har, de lösningar vi har, för att kunna säga det här behöver vi för att det här ska bli bättre.

För Palwasha handlar det också mycket om att ta hjälp av vänner, men också att acceptera sig själv även om samhället inte gör det:

För mig blir att hantera genom att kunna tala med mig själv, prata med mina vänner som kanske upplever samma sak, vet du vad det är okej att faila, det är okej att göra vissa grejer men jag är mycket mer än bara invandrare, jag är mycket mer än bara afghan, jag är mycket mer än att vara svensk eller vad det nu än är...lyfta upp mig att det finns andra vägar, tillåt dig själv, det är okej, du är människa i slutändan. Att man ska gå tillbaka till att man är en människa och ta bort alla de här fördomar, rasism, systemet som är emot dig, bara blocka det och se dig själv och bara...fortsätta.

Vad kan just **du** göra för att de här kraven ska bli **verklighet**?

Du är **viktig** för tjejer som är nya i Sverige eller har erfarenhet av flykt!

REGERINGEN / KOMMUN

- Se till så att man får ett tryggt och bra boende snabbt - vi vill kunna gå kvar i våra skolor, känna oss trygga, och slippa flytta
- Se till att barn får börja i skolan direkt när de kommit till Sverige, så att alla får ett tryggt och utvecklande sammanhang
- Arbeta mer mot rasism i samhället, särskilt i kollektivtrafiken och på offentliga platser - alla har rätt att känna sig trygga!
- Prioritera mer praktiskt stöd från kommunen för att förstå regler och krav och se till att kommunen pratar direkt med barn, inte bara med våra föräldrar
- Stötta föräldrar med kunskap om myndigheter och det svenska skolsystemet
- Prioritera mer fritidsbidrag, finansiering av medföljare till aktiviteter, och en tillgänglig fritidsbank - och se till att alla vet om det, så att alla kan ta del av aktiviteter
- Höj dagersättningen till en nivå man kan överleva på
- Finansiera fler aktiviteter för barn i mindre städer så att vi kan få nya - trygga och roliga platser där man kan träffa kompisar
- Sätt in mer kollektivtrafik till och från mindre orter på kvällar och helger och inför gratis kollektivtrafik för barn och unga upp till 20 år så att alla barn kan resa till aktiviteter och mötesplatser
- Ge mer stöd till skolan så att lärare har tid och möjlighet att ge extra stöd och rättvisa omdömen till elever som är nya, och hantera betyg från hemlandet snabbare och enklare så att vi inte behöver repetera saker vi redan kan
- Korta ner väntetider på uppehållstillstånd och gör permanenta uppehållstillstånd till norm igen - vi behöver trygghet och stabilitet, inte oro och ångest!
- Bjud in oss! Visa att ni lyssnar, på barn och unga, på tjejer, på asylsökande, till exempel med en talesperson för barn och unga i regeringen

FÖRENINGAR & ORGANISATIONER

- Kom till oss! Organisationer och föreningar behöver jobba ännu mer uppsökande, eller se till att kommunen eller skolan informerar på ett enkelt sätt om vad som finns, hur man blir medlem, och hjälper till med det första steget
- Skapa trygga mötesplatser för unga där man kan lära känna nya människor från olika länder, där det ibland bara är tjejer
- Jobba mer aktivt med att välkomna nya till föreningar och aktiviteter, till exempel genom att satsa på aktiviteter som är efterfrågade av tjejer, anpassa språket, och ha medföljare till aktiviteter
- Gör mer jämställdhetsarbete riktat till killar så att gemensamma platser blir trygga

SKOLAN

- Prioritera tydlig och upprepad information till barn om deras rättigheter, vad man kan göra när ens rättigheter kränkts, och vad man kan göra för att påverka
- Lägg mer tid och resurser på information och se till att alla förstår vilka möjligheter de har - på högstadiet om gymnasievalet, i språkintruktionsklasser om till exempel antal ämnen och vad som krävs för olika gymnasieprogram. Begränsa inte våra möjligheter!
- Gör plats för mer flexibilitet och stöd i skolan för elever som kommit nya
- Prioritera elevhälsan och se till att det finns trygga personer som kan förstå oss och som vi kan relatera till
- Arbeta mer mot rasism i skolan, både från lärare och elever-
särskilt inriktat på mobbning och utfrysning med rasistisk grund, samt islamofobi och hijabihat
- Öka trygghetsarbetet i skolan så att skolan bli en lugn miljö - lägg till exempel mer tid och energi på jämställdhetsarbete i skolan, särskilt riktat till killar
- Skapa fler möjligheter att kunna påverka och ha reellt inflytande i skolan, särskilt i relation till trygghets- och antidiskrimineringsarbetet. Det räcker inte bara med att fråga - ni måste agera också!
- Lägg fokus på kunskap och inte på betyg - minska stressen och pressen i skolan
- Bjud in föreningar att berätta om fritidsaktiviteter - för att vi ska kunna skapa en meningsfull fritid

Referenser

Barnombudsmannen (2017a). Barn på flykt. Barns och Ungas röster om mottagandet av ensamkommande.

Barnombudsmannen (2017b). Nyanlända barns hälsa. Delrapport i Barnombudsmannens årstema 2017 - Barn på flykt.

Barnombudsmannen (2017c). "Vi lämnade allting och kom hit". Röster från barn och unga på flykt.

Barnombudsmannen (2021a). Om barns och ungas utsatthet för rasism.

Barnrättskommittén - United Nations, Committee on the Rights of the Child (2009). GENERAL COMMENT No. 12 (2009) The right of the child to be heard. CRC/C/GC/12 (1 July 2009).

Barnrättskommittén - United Nations, Committee on the Rights of the Child (2013a). General comment No. 17 (2013) on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (art. 31). CRC/C/GC/17 (17 April 2013).

Barnrättskommittén - United Nations, Committee on the Rights of the Child (2013b). General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1). CRC/C/GC/14 (29 May 2013).

Barnrättskommittén - United Nations, Committee on the Rights of the Child (2023). Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden. CRC/-C/SWE/CO/6-7 (7 March 2023).

BRIS (2017). Barn som flytt - en riskgrupp för psykisk ohälsa. Jägerskog, Magnus (red.). BRIS rapport 2017(3).

BRIS (2018). Skolans roll för barn som flytt - platsen för inkludering, hälsa och lärande. Holmqvist, Anna (red.). BRIS rapport 2018(2).

BRIS (2023). Att leva en dag i taget - mottagandets betydelse för barn som flytt. Lagerfors, Johanna (red.). BRIS rapport 2023(3).

Ensamkommandes förbund (2019). "Man måste kämpa mer än andra för att lyckas". Kullvig, Linus (publ.)

Folkhälsomyndigheten (2019). Hur mår nyanlända barn i Sverige? Resultat från en kartläggning av hälsa, livskvalitet och levnadsförhållanden bland barn från Afghanistan, Irak och Syrien. Folkhälsomyndigheten, artikelnummer 19008.

Kvinna till Kvinna (2020). Manifest. Unga nyanlända kvinnors krav på makthavare. Hall, Anna-Carin (red.).

MUCF (2023). En fördjupad bild av ungas fritid. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. UNG IDAG 2023(2).

Rädda Barnens Ungdomsförbund (2023). Kan vi snacka om islamofobi? Muktar Mohageb, Lina (red.).

Rädda Barnen (2017). Mellan flykt och framtid. Rädda Barnen i samarbete med Emerga.

Rädda Barnen (2021). Vuxna - Vad gör dom?

Rädda Barnen (2022). Kan ni tänka er att lyssna på barns åsikter? Ung Röst 2022, Sverige.

Socialstyrelsen (2017). Slutredovisning av uppdraget med anledning av det ökade mottagandet av ensamkommande barn m.m. Socialstyrelsen, Dnr 4972/2016.

Tamam (2020). Rättvis organisering. Burenby, Louise; Yenidogan, Deria Rumina (red.).

FATHIMA

låg som saknades för många när de kom till Sverige. Anna berättar: "Jag vill att tjejer som kommer ska veta vilka rättigheter de har, och vilka myndigheter de ska vända sig till." Sofia berättar: "Du kände att när du kom så fick du ingen information om det?" Anna svarar: "Nej när jag kom jag fick inte veta något om vad barn får eller så, ingenting." Detta visar på att inte veta om sina rättigheter eller veta vem man ska fråga om saker skapar stress för framtiden. Flera vittnar om att det fanns komplicerade regler hos myndigheter som till exempel Socialtjänsten och Migrationsverket, och att de själva och familjen inte förstod alla regler. Detta gör det svårt att ta tillvara på sina rättigheter när det gäller dokument som behövde fyllas i och skickas in. I kartläggningen svarade 80% att de till stor del håller med om påståendet "Behöver man ta stort ansvar för sina föräldrar om de inte förstår svenska". Anna beskriver hur situationen var när hon var yngre:

Alla barn har rätt till liv och utveckling. Detta innebär att alla barn ska ha samma möjligheter att utvecklas och leva ett bra liv. Detta innebär också att alla barn ska ha samma rättigheter till utbildning, fritidsaktiviteter och i samhället i stort, och beror på allt ifrån påverkan från föräldrar till omgivning. En ständig oro för att bli "utkastad" - Att inte kunna planera sin framtid. Många av tjejerna berättade att det finns mycket stress hos nya i Sverige på grund av lagar och regler som är svåra att förstå. Detta gör att tjejer som är nya i Sverige upplever att myndigheter är oförståeliga för deras situation som ny, och som flykting. Sophia berättar: "Jag tycker att det är oroligt över någonting, jag tror det beror på att jag inte förstår svenska."

Rädda Barnens
Ungdomsförbund